

ทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
**The Attitudes towards Death of Undergraduate Students in the
Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University**

เอกพล สมการ¹ Aekaphon Somkarn¹

มานิตย์ อรรคชาติ² Manit Akkhachat²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เกี่ยวกับเรื่องของความตาย 2) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในปีการศึกษา 2560 จาก 17 สาขาวิชา จำนวน 195 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามทัศนคติ ซึ่งมีการหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมานที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.43$, S.D. = 0.58)
2. เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อความตายโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อความตาย ไม่แตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ทัศนคติ, ความตาย, นักศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

¹นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Abstract

This study aimed 1) to study the attitudes towards death and 2) to compare the attitudes towards death classified by gender of undergraduate students in the faculty of education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University. The samples of this study consisted of 195 third year undergraduate students, selected from 17 programs in the Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University in Academic year 2560. Research instrument was the attitude questionnaire, which the content has been validated by three experts in the field. The reliability was 0.93. The statistics for data analysis were Percentage, Mean, Standard Deviation, and Inferential statistics such as T-Test.

The results showed that :

1. the attitudes towards death of undergraduate students in the faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University in the overall picture were at the fair level ($\bar{x} = 3.43$, S.D. = 0.58).

2. The comparison of the attitudes towards death of undergraduate student in the Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University classified by gender revealed that students with different gender had no statistically significant differences in the overall picture. It was also found that the attitudes towards death of students with different gender were not different at the statistically significant difference of .05 in all aspects.

Keywords: The attitudes, death, students, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

บทนำ

มีคำกล่าวว่า “ทุกคนเกิดมาต้องตาย” เมื่อได้ยินคำกล่าวนี้หลาย ๆ คนอาจเกิดความทุกข์ใจขึ้นมาได้ เพราะวันนั้นต้องมาถึงอย่างแน่นอน ต้องพลัดพรากจากพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน สิ่งของอันเป็นที่รักต่าง ๆ ทำให้เป็นทุกข์ ความตายจึงเป็นเรื่องที่น่ากลัวอย่างยิ่งในทัศนะของใครหลาย ๆ คน ระบบการแพทย์ในปัจจุบันมักมุ่งที่จะหลีกเลี่ยงความตาย เพราะมองว่าความตายน่ากลัวและน่าเศร้า ซึ่งทำให้เรื่องเล่าต่าง ๆ เกี่ยวกับความตายล้วนแต่เป็นเรื่องในด้านลบ และแพทย์มักจะมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อยื้อชีวิตของผู้ป่วยระยะสุดท้าย ไม่ว่าจะต้องจ่ายค่าตอบแทนมากเท่าใดก็ตาม วิธีการเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นไปเพื่อคนรอบข้างที่ผู้ป่วยรักมากกว่าเพื่อตัวผู้ป่วยเอง เป็นเรื่องที่ยากพอสมควรสำหรับบุคคลทั่ว ๆ ไป ที่จะเปลี่ยนทัศนะของตนเองให้มองความตายเป็นเรื่องที่ไม่น่ากลัว เพราะภาพที่มากู่กับความตายเป็นเรื่องที่จะเต็มไปด้วยความสูญเสีย ความโศกเศร้า ตลอดจนสภาพศพของคนตายบางรายที่อาจไม่เป็นที่น่าชม ความน่ากลัวที่เกิดขึ้นจากความเชื่อเรื่องวิญญาณของคนตายที่มองไม่เห็น ทั้งนี้ในทัศนะของใครหลายคนมักมองความตายเป็นเรื่องของคนสูงอายุ ในกลุ่มวัยเด็ก วัยรุ่น หรือแม้แต่วัยรุ่นเองก็มักจะไม่คิดถึงเรื่องของความตายเลย เพราะคิดว่าชีวิตต้องเป็นไปตามลำดับ คือ ต้องมีเกิด แก่ เจ็บ ตาย ตามลำดับ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วชีวิตไม่ได้ดำเนินตามลำดับดังกล่าวเสมอไป บางชีวิตเกิดมาก็

ถึงแก่ความตายเลยก็มี บางชีวิตอยู่ในช่วงวัยรุ่นหรือวัยเรียนก็ถึงแก่ความตายได้เช่นกัน การมองความตายเป็นเรื่องไกลตัว ทำให้ใช้ชีวิตอย่างประมาท ไม่มีการเตรียมตัวหรือไม่คิดว่าวันหนึ่งจะต้องตาย เมื่อวันนั้นมาถึงจริง ๆ ซึ่งไม่มีใครรู้ว่า จะมาถึงช้าหรือถึงเร็ว ก็อาจทำให้การตายนั้นเป็นการตายที่น่ามาซึ่งความโศกเศร้า ตลอดจนปัญหาที่เนื่องมาจากการตายแก่คนรอบข้าง

พระพุทธศาสนาสอนในคนเรารู้จักฝึกฝนและพัฒนาตนเองเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตคือ พระนิพพาน โดยการอบรมจิตให้สงบเรียกว่า สมถภาวนา และการอบรมจิตให้เกิดปัญญาเรียกว่า วิปัสสนาภาวนา ในสมถภาวนาหรือสมถกรรมฐาน มีวิธีการที่เป็นอุบายทำให้จิตเกิดความสงบอยู่ทั้งหมด 40 วิธี โดยใน 40 วิธีนี้มีวิธีการหนึ่งที่ใช้ความตายเป็นอุบายในการทำให้จิตเกิดความสงบเรียกว่า มรณสติ หรือ มรณานุสติ ซึ่งเป็นการระลึกถึงความตายที่ตนจะต้องประสบอยู่เนื่อง ๆ เพื่อให้เกิดความสังเวชสลดใจ

ในหลักคำสอนของพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการเจริญมรณสติ เพราะจะทำให้เกิดความไม่ประมาทในชีวิต ดังปัจฉิมโอวาทของพระพุทธเจ้า “สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539: 124/261) โดยสอดคล้องกับคำกล่าวของพระไพศาล วิสาโล (2552 : 25) พระสงฆ์นักกิจกรรมสังคม ผู้นำหลักปฏิบัติเพื่อการเผชิญความตายอย่างสงบเข้าสู่สังคมปัจจุบัน แปลความออกมาว่า “มีชีวิตด้วยความตื่นรู้ อยู่อย่างไม่ประมาท หมั่นสร้างความดีอยู่เสมอ เมื่อถึงเวลาก็สามารถจากโลกนี้ไปโดยมีสติจวบจนวาระสุดท้าย” เป็นการหมั่นระลึกถึงความตายอยู่เสมอไว้เตือนใจตนนั่นเอง ประโยชน์จากการเจริญมรณสติเป็นประจำนั้น คือ ทำให้เกิดการชวนขวนขวายใส่ใจในสิ่งที่ชอบผัดผ่อน ปล่อยวางสิ่งที่ชอบยึดติด ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า และเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับความตายที่จะมาถึง เพราะเมื่อได้ทำสิ่งที่สมควรทำหรือสิ่งที่ค้างค้ำกังวลใจ ไร้ความห่วงหาอาลัย ก็พร้อมจะจากโลกนี้ไปด้วยความสงบ

การเจริญมรณสตินี้เหมาะกับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย รวมถึงกลุ่มคนที่กำลังประสบกับโรคร้ายและอยู่ในสถานการณ์ที่หมดหนทางรักษา แต่ยังคงต้องการระบบทางการแพทย์เพื่อประคับประคองอาการ เพื่อลดความทุกข์ทรมานทางกายลง เป็นเหตุให้ครอบครัว ญาติ และกลุ่มคนที่คอยดูแลผู้ป่วยเหล่านี้ได้รับโอกาสแห่งการพิจารณาชีวิต และจัดการใช้เวลาที่เหลืออย่างมีคุณค่าได้

ทัศนคติ (Attitude) มีทั้งทัศนคติทางบวกและทัศนคติทางลบ ทัศนคติทางบวกหรือทัศนคติที่ดี หมายถึงแนวโน้มที่อินทรีย์จะเข้าหาสิ่งเร้าหรือสถานการณ์นั้น เนื่องจากความชอบหรือความพอใจ และทัศนคติทางลบหรือทัศนคติที่ไม่ดี หมายถึง แนวโน้มที่อินทรีย์จะถอยหนีสิ่งเร้าหรือสถานการณ์นั้น เนื่องจากความไม่ชอบหรือพอใจ ด้วยหลักการทางจิตวิทยาดังยกมาแสดงนี้ ถ้าบุคคลมีทัศนคติทางบวกต่อความตายก็จะมีพฤติกรรมที่เข้าหา เข้าไปศึกษาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความตาย แต่ถ้ามีทัศนคติทางลบต่อความตาย ก็จะมีพฤติกรรมต่อต้านหลีกเลี่ยงหนีปฏิเสธความจริงและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความตาย

รายวิชาพุทธวิธีการจัดการความตายเพื่อสันติ (Buddhist Method for Peaceful Death) เป็นวิชาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับการเจริญมรณสติตามหลักพุทธศาสนา ตลอดจนการศึกษาปรัชญาเกี่ยวกับความตายและการมีชีวิตอยู่ สิทธิการจัดการความตาย การดูแลและอนุบาลผู้ใกล้ตายทางจิตวิญญาณ การอภิปรายเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการตาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตาย แนวทางการจัดการกับอารมณ์ในเรื่องการเผชิญกับความตาย และการเตรียมตัวก่อนตาย พร้อมทั้งเสนอแนวและอภิปรายทางการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและสันติ(หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. 2560 : 17)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เรื่องของความตายนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง แต่คนส่วนใหญ่โดยเฉพาะนักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชน มักมองข้ามเรื่องความตาย ทำให้ใช้ชีวิตอย่างประมาท ขาดสติ เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เกี่ยวกับเรื่องของความตาย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาเกี่ยวกับเรื่องของความตาย
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อความตาย และเปรียบเทียบทัศนคติต่อความตาย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2560 จาก 17 สาขาวิชา โดยเลือกเฉพาะสาขาวิชาที่มีนักศึกษาครบทั้ง 4 ชั้นปี ได้แก่ 1) การศึกษาปฐมวัย 2) คณิตศาสตร์ 3) คอมพิวเตอร์ศึกษา 4) เคมี 5) ชีววิทยา 6) ฟิสิกส์ 7) วิทยาศาสตร์ทั่วไป 8) พลศึกษา 9) ภาษาไทย 10) ภาษาอังกฤษ 11) สังคมศึกษา 12) ดนตรี 13) ศิลปศึกษา 14) อุตสาหกรรมศึกษา 15) นาฏศิลป์ไทย 16) พุทธศาสนศึกษา 17) การศึกษาพิเศษ-ภาษาไทย จำนวน 382 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2560 จาก 17 สาขาวิชา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 195 คน โดยในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi stage random sampling) มีขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดและกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน

ขั้นที่ 2 แบ่งสาขาวิชาในคณะครุศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในปีการศึกษา 2560 โดยเลือกเฉพาะสาขาวิชาที่มีนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งมีอยู่จำนวน 17 สาขา ตามจำนวนของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 ในแต่ละสาขาวิชา ออกเป็น 2 ขนาด คือขนาดเล็ก หมายถึงสาขาวิชาที่มีนักศึกษาน้อยกว่า 22 คน มีจำนวน 6 สาขาวิชา และขนาดใหญ่ หมายถึง สาขาวิชาที่มีนักศึกษายิ่งตั้งแต่ 22 คนขึ้นไป มีจำนวน 11 สาขาวิชา

ขั้นที่ 3 สุ่มสาขาวิชา ตามขนาดที่แบ่งโดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) ได้สาขาวิชาขนาดเล็ก 5 สาขา และสาขาวิชาขนาดใหญ่ 5 สาขา

ขั้นที่ 4 สุ่มนักศึกษาจากสาขาวิชาที่ได้รับการสุ่ม โดยการเทียบสัดส่วนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างดังรายละเอียดที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	สาขาวิชา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	ภาษาไทย	29	26
2	ศิลปศึกษา	25	23
3	ฟิสิกส์	24	22
4	วิทยาศาสตร์ทั่วไป	24	22
5	พุทธศาสนศึกษา	22	20
6	คอมพิวเตอร์ศึกษา	21	19
7	ชีววิทยา	20	18
8	สังคมศึกษา	19	17
9	เคมี	18	16
10	ดนตรี	16	12
	รวม	218	195

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ลักษณะแบบสอบถามเป็นสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ลักษณะแบบสอบถามเป็นสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) มี 3 ด้าน 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น ด้านความรู้คิด 10 ข้อ ด้านความรู้สึก 10 ข้อ และด้านพฤติกรรม 10 ข้อ

โดยแบบสอบถามกำหนดเป็นค่าคะแนนระดับทัศนคติต่อความตาย ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ
มากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน
มาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
น้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและความตาย

2) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของ พระมหาสุพรต ฐมมาราโม (2554) ที่ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ทัศนคติต่อความตายในพระพุทธศาสนา เถรวาท : กรณีศึกษานิสิตห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี” จำนวน 1 ฉบับ โดยปรับปรุงเครื่องมือให้สอดคล้องกับปัญหาและการวิจัย

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.93

5) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 แจกแบบสอบถามนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3.2 รับคืนแบบสอบถามจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาจำนวน (คน) และค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ระดับทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น การหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียงโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2543 : 21-25) และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 แปลความว่า มีทัศนคติต่อความตาย มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อความตาย มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อความตายปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อความตายน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อความตายน้อยที่สุด

4.3 การทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ วิเคราะห์โดยการหาค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 เมื่อวิเคราะห์สถานภาพโดยแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ ได้ผลดังรายละเอียดในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	43	22.05
หญิง	152	77.95
รวม	195	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่านักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 77.95) ที่เหลือเป็นเพศชาย (ร้อยละ 22.05)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เกี่ยวกับเรื่องของความตาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนก 3 ด้าน คือ ด้านความรู้คิด ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม ซึ่งแต่ละด้านประกอบด้วยข้อคำถามด้านละ 10 ข้อ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วได้ผลดังรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายด้าน

ข้อที่	รายด้าน	\bar{x}	S.D.	ระดับทัศนคติ
1.	ด้านความรู้คิด	4.12	0.43	มาก
2.	ด้านความรู้สึก	3.73	0.49	มาก
3.	ด้านพฤติกรรม	2.44	0.82	น้อย
	รวม	3.43	0.58	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่าระดับทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.43$, S.D. = 0.58) จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านความรู้คิด พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อความตาย ด้านความรู้คิด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.43)

ด้านความรู้สึก พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อความตาย ด้านความรู้สึก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.49)

ด้านพฤติกรรม พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อความตาย ด้านพฤติกรรม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.44$, S.D. = 0.82)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ

ทัศนคติ	เพศ					
	ชาย			หญิง		
	\bar{x}	S.D.	ระดับทัศนคติ	\bar{x}	S.D.	ระดับทัศนคติ
ด้านความรู้คิด	4.07	0.44	มาก	4.14	0.43	มาก
ด้านความรู้สึก	3.65	0.60	มาก	3.75	0.46	มาก
ด้านพฤติกรรม	2.63	0.91	ปานกลาง	2.38	0.79	น้อย
รวม	3.45	0.65	ปานกลาง	3.42	0.56	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมทั้งเพศชายและเพศหญิง มีทัศนคติต่อความตายอยู่ในระดับปานกลาง เพศชาย ($\bar{x} = 3.45$) เพศหญิง ($\bar{x} = 3.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามทัศนคติ ทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่จะมีลักษณะสอดคล้องกัน ยกเว้น ทัศนคติด้านพฤติกรรม เพศชายจะอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.63$) เพศหญิงจะอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.38$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อความตายของนักศึกษา จำแนกตามเพศ ได้ผลดังรายละเอียดในตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ

ทัศนคติ	เพศ	จำนวน (n)	\bar{x}	S.D.	t	p
ด้านความรู้คิด	ชาย	43	4.07	0.44	-0.850	0.396
	หญิง	152	4.14	0.43		
ด้านความรู้สึก	ชาย	43	3.65	0.60	-1.119	0.265
	หญิง	152	3.75	0.46		

ด้านพฤติกรรม	ชาย	43	2.63	0.91	1.804	0.073
	หญิง	152	2.38	0.79		
รวม	ชาย	43	3.45	0.65	0.472	0.638
	หญิง	152	3.42	0.56		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อความตายโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อความตาย ไม่แตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผล

การวิจัยครั้งนี้สรุปผลได้ดังนี้

1.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 152 คน (ร้อยละ 77.95) ที่เหลือเป็นเพศชาย จำนวน 43 คน (ร้อยละ 22.05) รวมผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 195 คน

1.2 สรุปผลการศึกษาทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 3.43, S.D. = 0.58) จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.2.1 ทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อความตาย ในด้านความรู้สึก อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 4.12, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 ท่านคิดว่า ท่านยังไม่อยากตายในขณะนี้ (\bar{x} = 4.75, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ ข้อที่ 2 ท่านคิดว่าใคร ๆ ก็หลีกเลี่ยงความตายไม่พ้น (\bar{x} = 4.74, S.D. = 0.47) และ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 8 ท่านเคยคิดที่จะฆ่าตัวตาย เมื่อท้อแท้ สิ้นหวัง (\bar{x} = 1.58, S.D. = 0.95)

1.2.2 ทัศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อความตาย ในด้านความรู้สึก อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.73, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีทัศนคติต่อความตาย ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 9 ท่านไม่รู้สึกลัวความตาย เพราะท่านได้ผ่านประสบการณ์ชีวิตมามาก และข้อคำถามข้อที่ 10 ท่านเคยรู้สึกอยากรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความตายอยู่บ่อย ๆ ส่วนที่เหลือนักศึกษามีทัศนคติต่อความตาย

อยู่ในระดับมาก

1.2.3 ทศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทศนคติต่อความตาย ในด้านด้านพฤติกรรม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.44$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีทศนคติต่อความตาย ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 5 ท่านเตรียมตัวจะเผชิญความตายอย่างสงบด้วยการทำความดีมาโดยตลอด ข้อคำถามข้อที่ 7 ท่านใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท เพราะเชื่อว่าความตายเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และข้อคำถามข้อที่ 10 ท่านหลีกเลี่ยงหรือหลบตา เมื่อพบเจอเรื่องราวหรือภาพเกี่ยวกับความตาย ส่วนที่เหลือนักศึกษามีทศนคติต่อความตาย อยู่ในระดับน้อย

1.3 สรุปผลการเปรียบเทียบทศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีทศนคติต่อความตายโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีทศนคติต่อความตาย ไม่แตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวประเด็นที่สำคัญ และน่าสนใจเกี่ยวกับทศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ตามลำดับดังนี้

2.1 อภิปรายผลการวิเคราะห์ระดับทศนคติต่อความตาย

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับทศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระวรศักดิ์ จนทโชโต ที่ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาจิตกับการรับรู้ความตาย : กรณีศึกษาผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน วัดระฆังโฆสิตาราม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปีและเป็นเพศหญิง มีระดับการศึกษาปริญญาตรี สถานภาพโสด ส่วนใหญ่ยังเป็นนักศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า 15,000 บาท และต่ำกว่า 6,000 บาท ส่วนใหญ่มาฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากกว่าหนึ่งเดือนต่อครั้ง และมีระยะเวลาฝึกปฏิบัติธรรมมาน้อยกว่า 3 เดือน ผลการวิเคราะห์ระดับการรับรู้ความตาย กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความตายโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัย เป็นกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในช่วงของวัยรุ่น เป็นฆราวาสส่วนใหญ่แล้วมักมองเรื่องความตายเป็นเรื่องที่ไกลตัว ไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องนี้ ซึ่งจะแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยของพระมหาสุพรต ธมมาราโม ที่เป็นนิสิตห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมทั้งหมดเป็นพระสงฆ์ภิกษุ ซึ่งบวชเรียนในพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานานจึงทำให้เข้าใจในหลักธรรมเป็นอย่างดี ดังที่พระมหาวันชัย ธมมชโย ได้กล่าวว่า ในพระพุทธศาสนาที่สอนว่าชีวิตมีความตายเป็นที่สุด ทุกชีวิตที่เกิดมาบนโลกนี้ ต้องตายด้วยกันทั้งสิ้น ความตายปรากฏแก่ทุกชีวิตไม่เลือกเวลา หรือสถานที่ เมื่อ เข้าใจในความตาย ก็ควรดำรงอยู่

ในความไม่ประมาท รีบเร่งทำความเพียรเพื่อให้บรรลุถึงความสิ้นกิเลส คือ การเข้าถึงพระนิพพาน และวิธีปฏิบัติต่อความตายของพุทธศาสนิกชนเป็นแนวคิดที่สอดคล้อง พุทธศาสนิกชนกล่าวว่า ธรรมชาติ คือ ธรรมการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับธรรมก็คือ การทำทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นไปตามหลักแห่งธรรมชาติ พุทธศาสนิกชนมีแนวคิดพื้นฐานที่ความประหยัด ใช้สอยสิ่งของเท่าที่จำเป็น ไม่ทำลายธรรมชาติรักษาตัวเท่าที่จำเป็น ไม่ต้องหอบสังขารหนีความตาย ให้เหตุการณ์ในชีวิตจริง คือ การเจ็บป่วยในแต่ละครั้งเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติ และอยู่กับธรรมชาติอย่างมีความสุข ความตาย พุทธศาสนา แปลว่าแม้ความตายเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อย่างแน่นอน ความตายก็ไม่ใช่ว่าที่น่ากลัว เพราะความตายเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติของชีวิต ความตาย ตามความหมายของพุทธศาสนาก็เป็นแต่ เพียงการแตกดับไปตามธรรมชาติของชีวิต ความตายตามความหมายของพุทธศาสนา ก็เป็นแต่เพียงการแตกดับในครั้งหนึ่งของชั้น 5 (ขณิกมรณะ) หรือการแตกดับของนามรูปในชาติหนึ่ง ๆ ชีวิตก็จะยังคงปฏิสนธิคือเกิดใหม่ในภพภูมิต่าง ๆ ตามสภาพของกรรม ในอีกแง่มุมหนึ่งพุทธศาสนาได้ใช้ประโยชน์จากความตายโดยวิธีที่เรียกว่า มรณสติ กล่าวคือ พุทธศาสนาถือว่าการเจริญมรณสติหรือการมีสติระลึกถึงความตายอยู่เสมอ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อชีวิต มรณสติช่วยให้มนุษย์สามารถ เผชิญกับความตายได้อย่างมีสติและสงบ เมื่อความตายเป็นธรรมชาติที่ปรากฏต่อมนุษย์เช่นนี้ หน้าที่ของมนุษย์ต่อความตายและชีวิตที่จะต้องตายนั้น จึงรวมเด่นอยู่ที่ความไม่ประมาทปฏิบัติต่อความตายให้ถูกต้องเหมาะสมด้วยปัญญา รู้เท่าทันถึงขั้นนี้จึงเป็นหน้าที่ของพระพุทธรักษา จะต้องเสนอระบบการฝึกหัดมนุษย์ขึ้นมาให้มนุษย์ผู้ได้รับการฝึกหัดพัฒนามีปัญญารู้เท่าทันโลกและชีวิต กระบวนการฝึกหัดพัฒนาดังกล่าวนั้น ก็เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับชีวิตมนุษย์เอง โดยเริ่มตั้งแต่การฝึกหัดพัฒนาทางด้านพฤติกรรม กาย วาจา (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และปัญญา รวมเรียกว่า หลักไตรสิกขา

2.2 อภิปรายผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติต่อความตาย โดยจำแนกตามเพศ

จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อความตายโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านความรู้คิด ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อความตาย ไม่แตกต่างกันทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ไม่ได้มีความแตกต่างกันในด้านความรู้คิด ความรู้สึก และพฤติกรรม กล่าวคือ ไม่ว่าจะแก่นักศึกษาเพศชายหรือนักศึกษาเพศหญิงก็ตาม หากอยู่ในช่วงวัยเดียวกัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความตายใกล้เคียงกัน ทำให้มีทัศนคติต่อความตายโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระวรศักดิ์ จนทโชโต ที่ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาจริตกับการรับรู้ความตาย : กรณีศึกษาผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน วัดระฆังโฆสิตาราม ซึ่งผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ความตาย จำแนกตามลักษณะข้อมูลทั่วไปด้านเพศต่างกัน มีการรับรู้ความตายไม่แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง ทศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลทศนคติต่อความตายของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะด้านการรู้คิด ควรให้ความรู้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาด้านการรู้คิด ควรเสนอทศนคติต่อความตาย เช่น ทศนคติต่อความตาย ในหลักไตรลักษณ์ เป็นต้น

3.1.2 ข้อเสนอแนะด้านความรู้สึก ควรให้ความรู้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาด้านความรู้สึก ควรให้ความรู้เรื่องมรณสติ เช่น การจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตและความตาย จัดอบรมกรรมฐานแบบมรณสติ เปิดสอนรายวิชาเลือกเสรีเกี่ยวกับชีวิตและความตาย เป็นต้น

3.1.3 ข้อเสนอแนะด้านพฤติกรรม ควรให้ความรู้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาด้านพฤติกรรม จัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับชีวิตและความตายในห้องเรียนหรือจัดเป็นโครงการ และให้นักศึกษาได้เสนอแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องชีวิตและความตาย

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปสำหรับผู้ที่มีความสนใจ อยากค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 ควรศึกษาทศนคติต่อความตายของกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น คณาจารย์ในมหาวิทยาลัย นักศึกษาระดับปริญญาโท นักศึกษาระดับปริญญาเอก กลุ่มผู้สูงอายุ บุคคลที่มีประสบการณ์ที่ตนเองต้องเผชิญกับความตาย และผู้ป่วยโรคเอดส์ในระยะใกล้ตาย เป็นต้น เพื่อนำองค์ความรู้มาเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการเตรียมตัวตายที่ดีต่อไป

3.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบทศนคติต่อความตายระหว่างนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์ และนักศึกษาสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). เผชิญความตายอย่างสงบ : สาระและกระบวนการเรียนรู้ (ฉบับความรู้พื้นฐาน). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระมหาสุพรต ธมมาราโม (สมศิริ). (2554). ทศนคติต่อความตายในพระพุทธศาสนาเถรวาท: กรณีศึกษานิสิตห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชีวิตและความตาย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวรศักดิ์ จันทโชโต. (2542). การศึกษาจริตกับการรับรู้ความตาย: กรณีศึกษาผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน วัดระฆังโฆสิตาราม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. (2560). คู่มือนักศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.